

Luka Repanšek
Univerza v Ljubljani

Obraznava staroindijske književnosti pri pouku slovenščine v gimnaziji: stanje in perspektive

1 Uvod

Pojem *indijska književnost* v okviru obravnave tako imenovanih orientalskih književnosti (Kos, 2005, 33–39) s stališča kronološke umestitve tega segmenta indijske književnosti znotraj njenega celotnega razvojnega loka ustreza pojmu *staroindijska književnost*, pri čemer pod to oznako razumemo zgolj književnost, ki je nastala v različnih časovnih različicah *indoarijsčine*, to je tiste indijsčine, ki po svojem izvoru pripada indoevropski družini jezikov (in je v Indiji s stališča jezikoslovja tako »neavtohtona«, to je na Indijski podcelini prisotna šele od naselitve Indoevropcev proti drugi polovici 2. tisočletja pr. n. š.). Staroindijska književnost se notranje kronološko deli na tri enote, in sicer na *vedsko* književnost, (*predklasično*) *epsko* književnost in *klasično* književnost (imenovano tudi *kavja*). Glede na jezik pa jo lahko grobo razdelimo na *sanskrtsko* (to je književnost, ki je nastala v vedski stari indijsčini, epskem sanskrtu in klasičnem sanskrtu) ter *prákrtsko* književnost – književnost, ki je nastala v različnih srednjeindoarijskih prákrtih ali ljudskih jezikih, ki so bili povzdignjeni v status literarnega jezika. Med literarne prakrte sodijo *páli* (jezik budistične književnosti), *árdhamágadhi* (jezik džajnistične (ali džinistične) književnosti), *máharášttri*, *mágadhi*, *šavraséni* in (do neke mere, saj nam je ohranjen le v ostankih, glavno delo, ki naj bi bilo sestavljeno v tem prákrtu, pa le v sanskrtih predelavah) *pajšáci*. V ta segment staroindijske književnosti sodi tudi književnost, ki je nastala v *ápabhránši*, najmlajšem med prákrti oziroma razvojnem členu med (poznimi) prákrti in novoindoarijskimi jeziki.

Žanrsko se vedska književnost deli na a) štiri vedske zbirke (*Rgveda*, *Atharvaveda*, *Samaveda*, *Jadžurveda*), ki so različno vsebinsko naravnane in imajo različno namembnost, žanrsko pa so njihova besedila grobo ločljiva v himniko na eni strani in bolj ali manj metrične obredne izreke na drugi), b) njim pripadajoče obredne komentarje

(bráhmane,¹ aránjake in upanišade, vsak od njih ima drugačen poudarek in cilj) ter c) na pomožna dela (*vedáŋge*), pogosto imenovana kar sutre (po konciznem in na le bistveno omejenem slogu podajanja informacij), to so bolj ali manj tehnična navodila za obredje v vseh njegovih izvedbenih razsežnostih. V sklop epske književnosti sodita ljudska epa *Máhabhárata* in *Ramájana*, v njej pa slogovno in motivno temelji tudi puránska književnost² (vsa ta dela so praviloma nastajala po več stoletij). Sočasno se je pod okriljem budizma in džajнизma (ali džinizma), to je od 5. stoletja pr. n. š. dalje, razvijala kanonska in pokanonska budistična in džajnistična (ali džinistična) književnost, ki je primarno nastajala v prakrtih, toda hkrati tudi v klasičnem sanskrtu in ob tem še v posebni obliki sanskrta, ki je nastala v procesu sanskrtizacije prvotnih prakrtskih predlog. O obdobju klasične književnosti ali *kavje* lahko začnemo konkretno govoriti od 1. stoletja n. š. dalje. To je namreč čas, iz katerega izvirajo najstarejša ohranjena dela, čeprav obstajajo močni indici za obstoj *kavje* vsaj že v 2. stoletju pr. n. š. V klasičnem slogu so nastajali epsko pesništvo, dramatika, lirika in pripovedna proza. Jezik klasične sanskrske književnosti je sicer primarno klasični sanskrt, vendar so nekatera pomembna dela nastala tudi v prakrtih (od teh nam je sicer prav eno najpomembnejših ohranjeno le v skrajšanih sanskrtskih predelavah); prav tako so prakrti pomemben sestavni del vsake klasične drame, kjer sanskrt in posamezni literarni prakrti sobivajo v razmerju, ki ikonično odraža družbene relacije. Pojma sanskrska književnost in klasična književnost torej nista prekrivna, saj se tu klasifikacija primarno opira na pesniški slog in na nove družbene razmere, v katerih je klasična književnost nastajala, prav tako kot na primer budistična književnost ni prekrivna s pojmom palijska književnost, saj se tu klasifikacija opira na svetovni nazor, v katerem je nastal dotični književni korpus.

staroindijska književnost			
		jezik besedil	
sanskrska književnost	<i>vedska književnost</i>	vedska stara indijščina	
	<i>predklasična epska književnost</i>	epski sanskrt (<i>Mahabharata</i> , <i>Ramajana</i>), klasični sanskrt (<i>purane</i>)	
	<i>klasična književnost (kavja)</i>		klasični sanskrt, literarni prakrti
prakrska književnost			literarni prakrti, ápabhránša

1 Ti so v svoji primitivni obliki prisotni že v okviru *Atharvavede*, ki jo sicer večinsko zaznamuje himnika atharvavedskega značaja (to so blagoslovilno in škodoželjno naravnane pesmi, ki opravljajo vlogo čarobnih urokov) ter mlajša plast spekulativnofilozofske in mistično naravnanih himn (oba tipa sta periferno vključena tudi v mlajše plasti *Rgvede*, v kateri sicer dominira himnika, ki je v svojem osnovnem namenu prevedljiva v hvalnice božanstvom).

2 Puráne so religiozno-pripovedne pesnitve enciklopedičnega značaja, ki ubesedujejo kozmogonično, kozmološko, teološko in mitološko tkivo hinduizma.

Staroindijska književnost predstavlja literarni korpus, ki je neprekinjeno nastajal med 15. stoletjem pr. n. š. in 12. stoletjem n. š., to je do časa, ki ga zaznamuje islami-zacija Indijske podceline. Z izjemo kitajske književnosti ima torej najdaljšo tradicijo literarnega ustvarjanja, ki pa je v obdobju skoraj treh tisočletij uspela generirati naj-obsežnejši obstoječi svetovni literarni korpus. Že zgolj s tega vidika predstavitev staro-indijske književnosti pri obravnavi starih neevropskih književnosti ne sme umanjati, saj bi s tem svetovno književnost pri predstavitvi grobo osiromašili oziroma ji ampu-tirali kar najdebelejši ud. Ko pa ob tem pretehtamo tako literarno vrednost staroindij-skih besedil kot njihovo posredno ali neposredno vlogo za evropsko književnost, se eventualna opustitev obravnave tega korpusa v sklopu svetovne književnosti izkaže za še toliko bolj neutemeljeno. Ne nazadnje že sama *Rgveda* ne predstavlja le najstarejšega staroindijskega besedila, pač pa tudi enega izmed najstarejših literarnih spomenikov človeštva nasploh, njeni literarni dovršenosti pa je težko najti prave vzporednice v sklopu celotne ohranjene tako imenovane staroorientalske književnosti.

2 Obravnava staroindijske književnosti v gimnaziji: pregled stanja

Začetek obravnave staroindijskega literarnega korpusa v sklopu orientalskih književ-nosti v slovenskem srednješolskem učnem programu predstavlja berilo *Svetovna knji-ževnost: izbrana dela in odlomki*, ki ga je pripravil Janko Kos v sodelovanju z Dušanom Pirjecom in Stanetom Miheličem leta 1962 (s ponatisom leta 1966) ter kot prvo tudi povsem načelno upošteva zunajevropske književnosti. Vanj so vključeni prevod *Pesmi o Savitri* iz *Mahabharate*, ustvarjen na podlagi sanskrtskega izvirnika in skrajšan na eno sedmino, ki ga je prispevala Vlasta Pacheiner, ter ob tem še Kosovi posredni prevodi odlomka (!) *Himne Zemlji iz Atharvavede*,³ odlomka iz Kalidasove lirske pesnitve *Oblak sel*,⁴ štirih Amarujevih in ene Bhartrharijeve pesmi ter odlomka iz petega dejanja Kalidasove drame *Šakúntala*, ki jo je po prevodu dela *Šakuntala ali Prstan spoznanja* Karla Glaserja iz leta 1908 (prevod je bil narejen po izvirniku) jezikovno posodobil J. Kos. V drugi izdaji berila iz leta 1970 (s ponatisoma 1971 in 1972), ki jo je pripravil J. Kos, je ohranjena le še *Pesem o Savitri* (v istem skrajšanem obsegu kot v izdaji iz leta 1962).

V *Slovenskem berilu za prvi razred srednjih šol* (Bohanec, Kos, Paternu, Zadavec, 1971¹–1979⁴) je vključena enaka, na eno sedmino skrajšana različica *Pesmi o Savitri*, ob tem pa v prevodih V. Pacheiner še odlomek iz tretje knjige *Ramajane* ter odlomek iz tretjega dejanja Kalidasove drame *Šakuntala*, tokrat že v prevodu V. Pacheiner (njen prevod *Šakuntale* je namreč izšel leta 1966).

3 V kazalu napačno označena kot rgvedska himna.

4 Naslov te lirske pesnitve je od prevoda V. Pacheiner Klander dalje uveljavljen kot *Oblak glasnik*.

V *Antologijo svetovne književnosti* (Kos (ur.), 1973) so vključeni prevodi Vlaste Pacheiner, in sicer dve himni iz *Rgvede*, kratek odlomek iz upanišad (konkretno iz upanišade *Brhadaranjaka*), enako kot v prejšnjih objavah skrajšana različica *Pesmi o Savitri* iz *Mahabharate*, odlomek sedmega in enajstega speva *Bhagavadgite*, odlomek iz tretje knjige *Ramajane*, odlomek tretjega in četrtega dejanja Kalidasove drame *Šakuntala* ter odlomki iz njegovih pesnitev *Oblak glasnik* in *Letni časi*, ob njih pa še ena zgodba iz prve knjige *Pančatantra*, Bhartrharijeva in Amarujeva enokitična lirika ter odlomek iz Džajadevove pesnitve *Gitagovinda*.

V prvo izdajo *Berila 1* (Kolšek, Kos, Lah, Šimenc, Logar, 1987) je vključen odlomek iz sedmega speva *Bhagavadgite*, ki je nato iz druge izdaje, iz leta 1993, umaknjen. Najnovejša izdaja indijske književnosti ne obravnava.

V berilo in učbenik *Branja 1* (Ambrož, Krakar - Vogel, Degan - Kapus, Cuderman, Kvas, Špacapan, Štrancar, 1999¹, 2009¹⁻¹, 2020²) so vključeni odlomek iz skrajšane različice prevoda *Pesmi o Savitri* iz leta 1962 in odlomek (!)⁵ *Himne Zemlji* iz *Atharvavede*, ob tem pa še najslavnejša kitica iz 62. himne tretje knjige *Rgvede* (mantra *Gájatri*).

V učbenik *Svet književnosti 1* (Kos, 2000¹, 2009²) sta vključeni le dve šloki (kitici) iz pesnitve *Bhagavadgita*. V Kosovem učbeniku *Književnost: učbenik literarne zgodovine in teorije* (1989), na katerem *Svet književnosti* v marsičem temelji, je prav tako obravnavana le *Bhagavadgita*.

V *Umetnosti besede: berilu 1* (Lah, Lenaršič, Perko, Matajč, Marinčič, 2007¹, 2012², 2018³)⁶ so kot dodatno gradivo, dostopno le na zunanjem prenosniku oziroma v spletni različici, predstavljeni *Himna Vodam* iz sedme knjige *Rgvede*, ob tem še odlomek skrajšane različice prevoda *Pesmi o Savitri* iz leta 1962, štiri šloke iz sedmega speva *Bhagavadgite* in v izpostavljenem okvirčku kratek odlomek iz palijske moralno-etične pesnitve *Dhammapada*.

Shematični povzetek pregleda staroindijskih besedil, vključenih v berila, prikazuje spodnja tabela.

5 Po prevodu izbranih kitic (celotna himna ima 63 kitic!), objavljenem v Pacheiner, 1973, 21–22.

6 Spremno besedilo vsebuje precej nenatančnosti, ki bi jih bilo dobro odpraviti po posvetu s strokovnjakom, ob tem pa tudi nekaj hujših stvarnih napak. Med njimi bi bilo treba obvezno popraviti na primer »sanskrt, prvi zapisani indoevropski jezik« (str. 87) (prvi zapisani indoevropski jezik je hetitsčina, medtem ko so najstarejši rokopisi staroindijskih besedil dve in pol tisočletji mlajši), »obdobje Ved traja do leta 200 pr. Kr.« (prav tam) (kvečjemu gre za »vedsko obdobje«, ki pa traja do 5. stoletja pr. n. š.), »sanskrt in njegove mlajše razvojne stopnje, kot je pali« (prav tam) (prakti, med katere sodi tudi pali, niso nastali iz sanskrtu in torej niso njegova mlajša razvojna stopnja), »Verz, ki se imenuje sloka, je zelo dolg, ima 32 zlogov (v slovenščini 4 verze po 8 ali 2 po 16 zlogov)« (str. 91) (pravilno ime te verzne oblike je *šloka* (sanskrtško *śloka*), hkrati pa ne drži, da vsebuje verze, dolge 32 zlogov: *šloka* je dvostišje, pri čemer vsako od obeh polstišij vsebuje dve enakomerni enoti po osem zlogov, med katerima je lahko cezura, vendar ta ni obvezna; za natančen opis šloke glej Pacheiner Klander, 1991 in 2001, 73–90, sežeto pa v Repanšek, 2022, 28–29).

	Svetovna književnost	2.	Slovensko berilo	Antologija svetovne književnosti	Berilo	2.	Svet književnosti	Branja	Umetnost besede
Rgveda									
Atharvaveda									
upanišade									
Mahabharata: Pesem o Savitri									
Mahabharata: Bhagavadgita									
Ramajana									
Kalidasa: Šakuntala									
Kalidasa: Oblak sel/ glasmik									
Kalidasa: Letni časi									
Amaru									
Bhartrhari									
Pančatantra									
Gitagovinda									
Dhammapada									

Trenutno veljavni učni načrt za slovenščino v splošnih, klasičnih in strokovnih gimnazijah (iz leta 2008) nobenega staroindijskega besedila ne umešča med obvezna, so pa kot prostoizbirna besedila navedene *Vede*, *Mahabharata*, *Ramajana* in Kalidasova *Šakuntala*.

3 Priporočila za obravnavo staroindijske književnosti v gimnaziji

Noben pregled svetovne književnosti si ne bi smel dovoliti, da bi spregledal ali zaobšel obravnavo najobsežnejšega svetovnega književnega korpusa, pri čemer bi se moral zaustaviti vsaj pri tistih literarnih presežkih, ki štejejo med temeljne spomenike kulturne dediščine človeštva, kar sta brez dvoma tako zbirka vedskih himn *Rgveda* kot staroindijski ep *Mahabharata* (oba iz obdobja pred vznikom koncepta avtorskega individualizma). Za vsaj približno predstavo o celotnem razvojnem loku staroindijske književnosti pa bi moral tema deloma pridružiti tudi vsaj eno delo največjega indijskega literarnega ustvarjalca Kalidase, ki je v staroindijski literarni korpus prispeval epske pesnitve, dramatiko in liriko v izčiščnem zrelem klasičnem slogu. Tej osnovni ideji, ki jo je leta 1962 realiziral že J. Kos, uspešno sledi večina učbenikov, prav tako tudi zadnja različica učnega načrta, ki se opira na prav to tradicijo.

V tem osnovnem okviru manjka le *Pančatantra*, ki pa bi si vendarle zaslužila enakovreden delež obravnave. Ne gre namreč le za tisto delo staroindijske književnosti, ki je v svetu dejansko daleč najbolj razširjeno in poznano, temveč gre hkrati za prototip ciklično oblikovane pripovedi z okvirno pripovedjo, v katero je vdelenih več nivojev vloženi zgodb (torej ko nekatere vložene zgodbe še same opravljajo vlogo okvirne pripovedi za nove vložene poučne zgodbe). To je indijska domislica, po kateri se zgledujejo ciklične pripovedi perzijske in arabske književnosti, po teh pa evropska zvrst takšne literature. Poleg tega so različice posameznih basni, pravljic in anekdot oziroma njihovi motivi zašli tudi v evropsko pripovedno tradicijo, vključno z ljudsko, v primerih, ko ta temelji na literarni predaji. Poznavanje *Pančatantra* je torej neobhodno za učenca, ki se spoznava z literarno zapuščino človeštva. Resda *Pančatantra*, katere arhetip naj bi nastal v 3. stoletju n. š., sama po sebi zagotovo ne predstavlja začetka pripovedne tradicije, ki jo odseva (na to kaže že dejstvo, da so podobni motivi vdeleni v precej starejše budistične *džatake*, to je zgodbe o prigodah in pripetljajih, ki so se zgodile v preteklih življenjih Buddhe, in da se nekaj stoletij poznejša *Hitopadeša* v odnosu do *Pančatantra* obnaša prej kot njena sestra, in ne kot njena hči, saj kljub podobnosti med obema deloma *Hitopadeša* vsebuje motive, ki v *Pančatantra* niso vključeni), vendar kljub vsemu ostaja dejansko najstarejša ohranjena in stilsko tudi daleč najbolj dovršena literarna predelava tega materiala v sanskrtu in s tem, realno gledano, najbližji refleks svojega prototipa ter – kar je tu bistveno – tisto konkretno delo, ki je na

podlagi sočasnih in zaporednih prevodov v perzijsčino, sirščino, arabščino, grščino, hebrejščino, latinščino, staro španščino ter prek prevoda arabske različice v nemščino, francoščino, angleščino, italijanščino in španščino prešlo v samo tkivo svetovne pripovedne književnosti.

V nadaljevanju so za lažjo orientacijo po kolosalnem korpusu staroindijske književnosti pri snovanju njene predstavitve pri pouku svetovne književnosti predlagana konkretna besedila za vsak posamezen sklop, in sicer tista, za katera je v okviru indološke stroke mogoče premišljeno in upravičeno oceniti, da so najbolj reprezentativna oziroma jim uspe pri omejenem obsegu predstavitvenega sklopa najučinkoviteje prispevati k pridobivanju vtisa tako o razvojnem loku staroindijske književnosti kot o njenih literarnih presežkih. Nikakor pa ta konkretizacija ne želi veljati za obvezujočo, in še manj za omejujočo. Velja naj le kot priporočilo oziroma vodilo pri izbiri ustreznih besedil. S tem namenom so v razdelku 3.2 tega prispevka našeta vsa besedila, prevedena iz izvirnikov, ki so trenutno na voljo bralcu ali sestavljavcu učbenika oziroma berila. *Vendar pa obvezujoč ostaja osnovni okvir*: pregled staroindijske književnosti mora vključevati a) vsaj eno himno iz *Rgvede* (in če bo vedsko obdobje predstavljeno le z enim besedilom, nikakor ne s himno iz katere druge od štirih vedskih zbirk ali, še manj, kakega drugega vedskega besedila),⁷ b) vsaj en odlomek iz *Mahabharate*, c) vsaj en odlomek iz bogatega Kalidasovega ustvarjalnega opusa in č) krajši ali daljši odlomek iz *Pančatantra*.

3.1 Vedska doba

Predlogi: *Rgveda*, *Himna Indri* (RV I.32, 1.–13. kitica, dostopno v Repanšek in drugi, 2020, 26–31; gl. tudi priložo A v Prilogah k digitalni različici revije).

Za razliko od drugih vedskih zbirk (*Atharvavede*, *Samavede* in *Jadžurvede*) dejanski literarni presežek predstavljajo himne, vsebovane v *Rgvedi*. Stilska dovršenost teh himn (ta je dejansko tolikšna, da kljub več kot dvestoletnemu preučevanju rgvedske poezije še zdaleč niso ne dobro razumljeni niti odkriti oziroma identificirani vsi stilski prijemi, s katerimi so vedski pesniki svoje pesniške ideje spreminjali v poetične mojstrovine) ter njihova estetska vrednost, ki jo zagotavljajo številne sveže in presunljive prispodobe ter rahločutne refleksije, se ne moreta primerjati z ničemer, kar je nastalo v sklopu staroindijske književnosti vse do lirike zrelega klasičnega obdobja, prav tako pa komaj najdeta vzporednice v sočasni poeziji drugih literarnih tradicij. *Himna Indri* iz prve knjige *Rgvede* sodi med himne z mitološkim in epskim značajem ter je upravičeno tudi ena najbolj znanih rgvedskih himn. Opisuje boj med vrhovnim božanstvom Indro in zmajsko kačo Vrtrro, s katero se je moral Indra spopasti, da je osvobodil reke,

7 Besedilo pa naj v tem primeru obvezno sledi zadnjim objavljenim prevodom, torej Pacheiner Klander, 2005, ali Repanšek in drugi, 2019, ali Pacheiner Klander, Repanšek in drugi, 2021, 9–38.

ki jih je kot ujetnice Vrtra zadrževal v gorovju, okrog katerega je bil ovit. Ker je himna namenjena Indri, ki podrobnosti o bitki seveda že dodobra pozna, poskuša epsko bitko kozmogoničnih razsežnosti (ki je hkrati zgolj refleks starejšega, že praindoevropskega mita) opisati na svež in presenetljiv način, saj bo le tako – kot je veljalo v zavesti vedskega pesnika – Indri pesem dovolj zanimiva, da ji bo prisluhnil. Prav ta vera pa je glavno gonilo, ki je rgvedskega pesnika sililo v stalno premagovanje lastne pesniške mojstrskosti in invencije ter skrbelo za visokopoetični pesniški izraz, ki bralca osupne še danes. Ravno to je tudi glavni razlog, da vpetost te poezije v specifični miselni in predstavnostni svet vedskega človeka ter dejstvo, da je v svojem ustvarjalnem jedru pravzaprav impregnirana z golo namenskostjo, v ničemer ne zmanjšujeta njene literarne izjemnosti, pač pa jo množita. *Himna Indri* na zelo nazoren način združuje več komponent vedskega pesništva: a) zasidranost mitološkega in kozmološkega predstavnostnega sveta v pojavnosti, ki je v svojih temeljih podedovana iz praindoevropske tradicije, b) njegovo namembnost, to je opravljati vlogo hvalilne poezije, primarno namenjene bogovom, in c) presežno stopnjo pesniške izraznosti. Čeprav po svoji subjektivni presoji predlagam za obravnavo to besedilo, pa seveda pride v poštev tudi katerakoli druga himna iz iste zbirke. Pri eventualni izbiri več himn pa se predlaga izbor (vsaj) ene tipične rgvedske himne, to je himne, posvečene nekemu božanstvu, in ene himne iz najmlajše plasti *Rgvede*, to je himne s filozofsko razmišljujočim oziroma spekulativnim značajem, kakršna je na primer znamenita *Nasadījasūkta* (10. knjiga, 129. himna, glej Pacheiner Klander, 2005, 5–6, ali Repanšek in drugi, 2020, 14–22).

3.2 Epska doba

Predlogi: odlomek iz *Mahabharate*, in sicer *Zgodba o Nalu* (1. spev, dostopno v Pacheiner Klander, Repanšek in drugi, 2021, 129–131; gl. tudi priložo B v Prilogah k digitalni različici revije) ali *Zgodba o Savitri* (5. spev, kitice 127–186, dostopno v Pacheiner Klander, *Zgodba o Savitri: pripoved vidca Markandeje iz Mahabharate*, 2002, 26–36) in/ali odlomek iz *Bhagavadgite* (Pacheiner Klander, 2024⁸, in sicer 2. spev, kitice 54–71).

Slog *Mahabharate*, najdaljšega svetovnega epa in poleg *Rgvede* brez dvoma najpomembnejše pesnitve stare Indije, in njen idejni svet je mogoče najlepše prikazati s katero od številnih vložnih pripovedi. Tu prideta v poštev predvsem *Pesnitev o Nalu* in pa *Zgodba o Savitri*, saj gre pri obeh za stilistično daleč najbolj dodelani od vseh tovrstnih zastranitev, ki širijo jedro tega vélikega junaškega epa, njuna izjemna vsebinska

8 Ker je bila *Zgodba o Savitri* leta 2002 prevedena v celoti, ni več ustrezno ponatiskovati (odlomka ali celote) na eno sedmino skrajšanega prevoda pesnitve iz leta 1962, ki je bil narejen izključno za potrebe objave v učbeniku *Svetovna književnost: izbrana dela in odlomki* (Kos in drugi, 1962). Pri eventualni vključitvi besedila v berilo naj se (tako tudi na izrecno željo prevajalke) obvezno črpa iz objavljenega prevoda celotne pesnitve.

dognanost ter visoka estetska vrednost pa sta poskrbeli, da sta tudi med najbolj poznanimi in priljubljenimi deli celotne staroindijske književnosti. Čeprav gre za drugotna vložka, obe pesnitvi zlahka živita povsem samostojno življenje, kar dokazuje, da sta zgodbi prvotno kot takšni tudi obstajali, nato pa bili inkorporirani v ep, saj ta v enciklopedičnem duhu vključuje vse pripovedno gradivo (ob tem pa še njegovo mitološko in teološko ozadje ter številne filozofske in etične premisleke), ki se je akumuliralo v obdobju večstoletne rasti *Mahabharate* iz njenega osnovnega jedra – upesnitve spopada med Kúrujci in Pándujci.

Ob tem si prav posebno mesto vsekakor zasluži tudi filozofsko-religijska pesnitev *Bhagavadgita* iz šeste knjige *Mahabharate*, saj je brez dvoma eno od najpomembnejših del indijske literarne zapuščine nasploh: poleg tega, da jo odlikuje dovršen pesniški slog, združuje v svojih osemnajstih spevih pomembne ideje, ki so vplivale na razgibani razvoj indijske religijske krajine. Skozi dialog med bogom in vojščakom se odstira paleta številnih naukov z globoko sporočilno vrednostjo, ki se dotikajo splošnih vprašanj človekovega obstoja, denimo o nenavezanosti, spokojnosti in dobroti. Čeprav je pesnitev umeščena v kontekst stare Indije, so ti še vedno aktualni in nagovarjajo slehernega človeka. Posebej se priporoča navedeni odlomek drugega speva, saj uspešno nagovarja bralca, ne da bi ta moral poznati zapletene indijske filozofske koncepte.⁹

3.3 Klasična doba

Predlogi: odlomek iz Kalidasove pesnitve *Oblak glasnik*, in sicer 1. spev, kitice 18–35 (dostopno v Pacheiner, *Kalidasa*, 1974, 43–48), ali odlomek iz ciklične lirске pesnitve *Letni časi*, in sicer celotni spev z naslovom *Jesen* oziroma odlomek iz tega speva (dostopno: prav tam, 18–23) ali odlomek iz Kalidasove drame *Šakuntala*, in sicer v tem primeru 3. dejanje (dostopno v Pacheiner, *Kalidasa: Šakuntala*, 1966, 26–33).

Vsekakor predstavitev staroindijske književnosti ne more mimo izjemne lirike, kakršna se je izoblikovala v klasičnem slogu, zato bi tu v pošteb prišli tako enokitična lirika kot odlomki daljših lirskih pesnitev (glej na primer Pacheiner, 1973, 54–87, ali Pacheiner Klander, Repanšek in drugi, 2021, 217–232, 287–324, 445–464). Ker pa prav tako ne more izpustiti Kalidase kot najvidnejšega predstavnika zrelega klasičnega sloga, se ob danih omejitvah prostora, ki bo namenjen obravnavi staroindijske književnosti, zdi v berilo najbolje vključiti katero od njegovih lirskih pesnitev. Pri tem je treba poudariti, da avtor *Letnih časov* vendarle ni povsem nedvoumno Kalidasa, čeprav mu indijska tradicija to delo še dandanes pripisuje. Ne glede na to pa velja dvoje: pesnitev *Letni časi*, objektivno gledano, spada med najbolj dovršene primerke klasične lirike,

9 Za izbor odlomka in utemeljitev se zahvaljujem dr. Nini Petek, vodilni strokovnjakinji za *Bhagavadgito* in avtorici obsežne spremne besede v novem prevodu *Bhagavadgite* Vlaste Pacheiner Klander (Založba Sanje, 2024).

njen slog pa kaže, da je zagotovo nastala v zrelem klasičnem obdobju, s čimer kljub negotovosti okrog avtorstva¹⁰ tvori več kot pozornosti vreden presežek klasičnosanskrske lirike, kakršni so sicer tipični za Kalidasovo pesništvo. K napisanemu sodi le en dodaten razmislek: ker ob izboru (odlomka) kake lirske pesnitve pri predstavitvi, ki bo omejena na glavne štiri stebre predstavitvenega sklopa, pravzaprav povsem izostane dramatika, je mogoče z izborom odlomka iz *Šakuntale* zadostiti vsem trem pogojem: *Šakuntala* je namreč Kalidasovo besedilo, poleg tega ni le njegova najbolj dovršena drama, pač pa je tudi prav tista, ki je v Evropi povzročila pravi razcvet občutljivosti za (staro)indijsko estetiko. Obenem je za staroindijsko dramo značilno, da ob vsaki refleksiji besedilo samodejno preide iz dramskega v lirsko. Ni naključje, da so ravno zbirke enokitične sanskrske lirike, ki so nastajale med 10. in 12. stoletjem n. š. (kot denimo znamenita *Subhāšitarātnakōṣa – Zakladnica dobro povedanih pesmi*), v veliki meri črpale iz dramskih besedil, če so le bili tovrstni lirski vložki motivno in izrazno sami zase dovolj zaokroženi, da so tudi kot iztrgani iz celote ohranili smisel ter se s tem ni v ničemer okrnila njihova estetska vrednost.

3.4 Pančatantra

Predlog: 5. knjiga: *O preuranjenih dejanjih* (dostopno v Pacheiner Klander, Repanšek in drugi, 2021, 351–355; gl. tudi prilogo C v Prilogah k digitalni različici revije).

Peta knjiga *Pančatantra* je idealno besedilo, saj je dovolj kratko, da ga je mogoče v učbenik oziroma berilo vključiti v celoti. To pa zagotavlja, da lahko bralcu prototipski žanr okvirne pripovedi z vloženimi zgodbami, ki ga z vključitvijo *Pančatantra* želimo izpostaviti kot nespregledljivo indijsko invencijo v pripovedni književnosti, postane docela transparenten.

Na tem mestu naj bo podan dodaten predlog: ker *Pančatantra*, kot je bilo izpostavljeno zgoraj, sodi med najpomembnejša svetovna dela pripovedne književnosti, poleg tega pa je posredno vtkana tudi v evropsko pravljíčarsko tradicijo, bi bile posamezne zgodbe smiselne in ustrezne za vključitev tudi že v osnovnošolska berila za drugo ali tretje triletnje. Ker je seveda glavna naloga zgodb iz *Pančatantra* prek poučnih in zabavnih ter s tem zlahka zapomnljivih zgledov mladini priučiti splošno življenjsko modrost, izkušnost, preudarnost in razumnost, so lahko posamezne basni ter anekdote za okus današnjega evropskega človeka izjemno surove, nikakor pa to ne velja za vse. V poštev pridejo zlasti *O šakalu, ki je hotel pojesti boben* (prva knjiga), *O zajcu, ki je*

10 Koncept avtorstva se je tako ali tako pojavil šele v klasičnem obdobju, ko se je izoblikoval institut poklicnega (dvorskega) pesnika, vendar ne glede na to literarna kritika praviloma o avtorju ne pozna nič drugega kot ime, medtem ko je posameznega literarnega ustvarjalca mogoče kronološko približno umestiti le na podlagi zelo posrednih družbenozgodovinskih ali literarnozgodovinskih dejstev ter s pomočjo relativne kronologije. Številna dela se zato lahko po tradiciji pripisujejo istemu avtorju, najsi bo to objektivno upravičeno ali ne, oziroma več avtorjem z istim imenom, pri čemer nam je tudi to praviloma vsaj primarno netransparentno.

uknil leva (prva knjiga), *O osličku v tigrovi koži* (tretja knjiga), *O zajcu, ki je pretental slona* (tretja knjiga) in *O miški, ki je postala deklica* (tretja knjiga).¹¹

4 Besedila, dostopna v slovenščini

4.1 O staroindijski književnosti

Poleg poglavja *Indijska književnost* v Kosovem *Pregledu svetovne književnosti* (Kos, 2005², 33–39)¹² sta na voljo dva nova pregleda staroindijske književnosti, in sicer *Očrt staroindijske književnosti* (Repanšek, 2021, 537–560) ter poglavje *Sanskrt in staroindijska književnost v Učbeniku klasičnega sanskrta* (Repanšek, 2022, 13–38). Prav tako to nalogo kumulativno opravljajo vsi uvodi v posamezno književno obdobje oziroma književno zvrst ali specifično delo znotraj posameznega obdobja v učbeniku *Razgledi po staroindijski književnosti* ter posamezne spremne besede k prevodu *Šakuntale* (Pacheiner, 1966), sanskrtske lirike (Pacheiner, 1973), Kalidase (Pacheiner, 1974), *Bhagavadgite* (Pacheiner, 1970, 1990; Petek v Pacheiner Klander, 2024), *Zgodbe o Savitri* (Pacheiner Klander, 2002), vedske himnike (Pacheiner Klander, 2005) in *Pesnitve o Nalu* (Repanšek, 2024). Kar zadeva verzne oblike, je poleg sežetega prikaza staroindijske metrike (v Repanšek, 2021) na voljo specialistična razprava v monografiji *Staroindijske verzne oblike* (Pacheiner Klander, 2001), staroindijska poetika pa je celostno obravnavana v posebni monografiji s tem naslovom (Pacheiner Klander, 1982).

Za pregled celotnega razvoja slovenske indologije kot stroke je ob tem dostopen prispevek »Poučevanje in študij starih (klasičnih) jezikov na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani: primer indoiranistike« (Repanšek, 2019), za natančen oris prevodnih stikov pa poglavje »Literarnoprevodne izmenjave z indijskimi jeziki« (Repanšek, Petek, 2024). Prav tako je nepogrešljiva monografija o pionirju slovenske indologije Karlu Glaserju (1845–1913) (Pacheiner Klander, 2017).

Na voljo so tudi natančna navodila za podomačevanje staroindijskih (najsi bo sanskrtskih ali praktskih) besed, kar vključuje naslove del in imena avtorjev, ter način zapisa naglasnega mesta (Pacheiner Klander, Repanšek, 2021, 466–469; Repanšek, 2022, 42–45).

11 Dostopno v Pacheiner Klander, Repanšek in drugi, 2021, 332, 335–336, 343–347, 348–349; gl. tudi Prilogo Č v Prilogah k digitalni različici revije.

12 Z nujnimi popravki: »Rigveda« → *Rgveda*, »Upanišadi« → *upanišade*, »Brahmanas« → *brahmane*, »Aranjakas« → *aranjake*, »Sutras« → *sutre*, »Zgodbe desetih princev« → *Prigode desetih mladeničev*, »Šatakas« → *šatake*, »deloma prakt in pali, ki sta mlajši razvojni stopnji sanskrta« → *deloma prakti, med njimi pali, ki predstavljajo t. i. srednjeindoarijske jezike* (str. 33), »med rodovoma Kurujev in Pandujev« → *Kurujcev in Pandujcev* (str. 35).

V nekaterih evropskih in poznejših indijskih tradicijah se sreča sistemsko zamenjevanje zlogotvornega *r* z *ri*, kar pa za slovenščino, ki ima v svojem sistemu [ər], to je skoraj točno ustreznico sanskrtskemu zlogotvornemu *r*, kakršen je ta bil prvotno, ni ustrezno. Besede kot *Rigveda* ali *Krišna* (pravilno: *Rgveda* in *Kršna*), ki jih beleži celo *Slovenski pravopis*, so v slovenščino prodrle z nekritičnim prevzemanjem iz angleških oziroma nemških predlog, tako da se jim mora vsako delo, ki želi biti usklajeno z rabo v stroki, razviti v slovenski indološki tradiciji, izogniti.

4.2 Prevodi staroindijskih besedil¹³

Leta 2021 je pri Znanstveni založbi Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v soavtorstvu Vlaste Pacheiner Klander in Luke Repanška izšel antologijsko zasnovani učbenik staroindijske književnosti *Razgledi po staroindijski književnosti: prevodi in interpretacije*. Pri treh poglavjih, ki posegajo na področje religijsko-filozofskih besedil, so sodelovali še Nina Petek, Lenart Škof in Tamara Ditrich. Učbenik obsega šestnajst poglavij, ki vsebujejo tudi obsežne odlomke, prevedene iz izvirnih besedil, ter obravnavajo vedsko književnost, predklasično epsko, klasično in prakrsko književnost. Prevedenih je več himn iz *Rgvede* in *Atharvavede*, izbrani odlomki iz srednjevedskih proznih besedil (brahman) ter poznovedskih proznih besedil (upanišad), obsežni odlomki iz *Mahabharate* in *Ramajane*, tretji in trinajsti spev Ašvagošove pesnitve *Buddhovo življenje*, Bhasova drama *Srednji sin*, več prizorov iz Šudrakove drame *Glinasti voziček*, večji del prvega in tretjega speva Kalidasovega klasičnega epa *Rojstvo Kumare*, izbor klasične lirike (*Zakladnica dobro povedanih pesmi*, *Letni časi*, Bhártrhárijeva in Ámarujeva lirika, Majúrovih *Sto pesmi soncu* in glasniška poezija *Razbiti vrč*), izbor iz pripovedne književnosti (*Pančatantra*, *Hítopadéša*, *Vampirjeve zgodbe*, *Sedemdeset papagajevih povesti* ter peto in sedmo poglavje Dándinovega romana *Prigode desetih mladeničev*), izbor prakrske lirike iz dela *Sedemsto pesmi*, odlomki iz puranske književnosti (*Bhagavatapurana*), izbrani odlomki iz palijske književnosti (*Dhammapada* in *Vprašanja kralja Milínde*, oboje po prevodih P. Pečenka), knjigo pa zaključuje prevod več spevov zadnje vélike sanskrte pesnitve pozne klasične dobe, *Gitagovinda* (12. stoletje n. š.).

Poleg izbora, predstavljenega v opisani antologiji, so na voljo še prevodi naslednjih posameznih staroindijskih del ali (delov) zbirk, ki pridejo v poštev kot izhodišče za izbor dodatnih, pomožnih ali alternativnih besedil iz posameznega obdobja staroindijske književnosti v srednješolskih predstavitvah tega dela svetovne književnosti:

1) vedsko obdobje:

- izbor himnike iz vseh štirih vedskih zbirk (*Rgveda*, *Atharvaveda*, *Samaveda*, *Jadžurveda*): *Ko pesem tkem: antologija vedskih pesmi* (Pacheiner Klander, 2005),
- *ava rohat y avikā na sūryah: Izbor iz rgvedske himnike* (Repanšek in drugi, 2020),
- prevod prvih štirih poglavij upanišade *Bṛhadarānjaka* in prevod upanišade *Iša* v monografiji *Besede vedske Indije* (Škof, 2011);

2) epsko obdobje:

- *Pesem o Savitri* (Pacheiner Klander, 2002),
- *Bhagavadgita* (3. izdaja: Pacheiner Klander, 2024),
- *Pesnitev o Nalu* (Repanšek, 2024);

13 Vključeni so le prevodi, ki so nastali na podlagi izvirnih besedil. Teh se je v dobrem stoletju, to je v obdobju, ko lahko govorimo o slovenski indološki tradiciji, nabralo dovolj (prevajalski napori pa se tudi intenzivno nadaljujejo), da po posrednih prevodih slovenskemu bralcu praktično ni treba več posegati.

3) klasično obdobje:

- Kalidasova drama *Šakuntala* (Pacheiner, 1966),
- izbrane rgvedske in atharvavedske himne, izseki iz upanišad in suter ter izbor sanskrske lirike (Kalidasa, Bhartrhari, Amaru, Bilhana, Džajadeva, *Zakladnica dobro povedanih pesmi*) v antologiji *Kot bilke kot iskre: izbor sanskrske lirike* (Pacheiner, 1973),¹⁴
- Kalidasova pesnitev *Oblak glasnik* (Pacheiner, 1974, 38–76),
- pesnitev *Letni časi* (Pacheiner, 1974, 5–37),
- Bhasova drama *Abhišekanātaka* (Repanšek, 2025);¹⁵

4) palijska književnost:

- *Dhammapada: besede modrosti* (Pečenko, 1987),
- *Vprašanja kralja Milinde: o Buddhovem nauku* (Pečenko, 1990).

Zahvala

Članek je nastal v okviru raziskovalnega programa »Teoretične in aplikativne raziskave jezikov: kontrastivni, sinhroni in diahroni vidiki« (P6-0218), ki ga financira ARIS, Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Bibliografija

- Ambrož, D., in drugi, *Branja 1*, Ljubljana 1999, 2009 (1. prenovljena izdaja), 2020 (2. izdaja).
- Bohanec, F., in drugi, *Slovensko berilo za prvi razred srednjih šol*, Ljubljana 1971, 1972 (2. izdaja), 1974 (3. izdaja), 1979 (4. izdaja).
- Glaser, K. (prev.), *Sakuntalā ali »Prstan spoznanja«*. *Drama v sedmih dejanjih. Sanskrt-ski spisal Kālidāsa*, Maribor 1908.
- Kolšek P., in drugi, *Berilo 1*, Maribor 1987, 1993 (prenovljena izdaja).
- Kos, J., *Svetovna književnost: izbrana dela in odlomki*, Ljubljana 1962, 1970 (2. izdaja v eni knjigi).
- Kos, J. (ur.), *Antologija svetovne književnosti: orient, antika, srednji vek*, Ljubljana 1973.
- Kos, J., *Pregled svetovne književnosti*, Ljubljana 1979, 2005 (1. prenovljena in dopolnjena izdaja).
- Kos, J., *Književnost: učbenik literarne zgodovine in teorije*, Maribor 1989.
- Kos, J., *Svet književnosti 1*, Maribor 2000, 2009 (posodobljena izdaja).
- Lah, K., in drugi, *Umetnost besede: berilo 1*, Ljubljana 2007, 2012 (2. izdaja), 2018 (3. izdaja).

¹⁴ V tistih primerih, kjer je predelan prevod posamezne pesmi objavljen v antologiji *Razgledi po staroindijski književnosti* (2022), naj bo seveda upoštevan slednji.

¹⁵ Objavljeno je prvo dejanje (Repanšek, 2019). Prevod celote je v pripravi (s predvidenim izidom 2025).

- Pacheiner, V. (prev.), *Kalidasa: Šakuntala*, Ljubljana 1966.
- Pacheiner Klander, V. (prev.), *Bhagavadgita: Gospodova pesem*, Ljubljana 1970.
- Pacheiner, V. (ur., prev.), *Kot bilke kot iskre. Izbor sanskrtske lirike*, Ljubljana 1973.
- Pacheiner, V. (prev.), *Kalidasa: Letni časi, Oblak glasnik*, Ljubljana 1974.
- Pacheiner Klander, V., *Staroindijska poetika*, Ljubljana 1982.
- Pacheiner Klander, V. (prev.), *Bhagavadgita: Gospodova pesem* (2., predelana in dopolnjena izdaja), Ljubljana 1990.
- Pacheiner Klander, V., Ritmična zgradba šloke, *Razprave SAZU, II. Razred* 14, Ljubljana 1991, 221–240.
- Pacheiner Klander, V., *Staroindijske verzne oblike*, Ljubljana 2001.
- Pacheiner Klander, V. (prev.), *Zgodba o Savitri: pripoved vidca Markandeje iz Mahabharate*, Branik 2002.
- Pacheiner Klander, V. (ur., prev.), *Ko pesem tkem: antologija vedskih pesmi*, Ljubljana 2005.
- Pacheiner Klander, V., *Karol Glaser: prvi slovenski doktor sanskrta*, Ljubljana 2017.
- Pacheiner Klander, V. (prev.), *Bhagavadgita: Gospodova pesem* (3., predelana in dopolnjena izdaja), Ljubljana 2024 (v tisku).
- Pacheiner Klander, V., Repanšek L. in drugi, *Razgledi po staroindijski književnosti. Prevodi in interpretacije*, Ljubljana 2021.
- Pečenko, P. (prev.), *Dhammapada: besede modrosti*, Ljubljana, 1987.
- Pečenko, P. (prev.), *Vprašanja kralja Milinde: o Buddhovem nauku*, Ljubljana 1990.
- Poznanovič, M., in drugi, *Učni načrt. Slovenščina: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet in matura (560 ur)*, Ljubljana 2008.
- Repánšek, L., Poučevanje in študij starih (klasičnih) jezikov na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani: primer indoiranistike, v *Poti in stranpoti poučevanja tujih jezikov v Sloveniji* (ur. Kenda, J., Lah, M. in Požgaj Hadži, V.), Ljubljana 2019, str. 81–91.
- Repánšek, L., *śatām śarādaḥ. Sto jeseni: staroindijsko gledališče ob stoti obletnici Univerze v Ljubljani*, Ljubljana 2019.
- Repánšek, L., in drugi, *áva rohaty avikā na sūryaḥ. Izbor iz rgvedske himnike: prevodi in študije*, Ljubljana 2020 [recte 2019]. Spletna izdaja, <https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/book/225>.
- Repánšek, L., Očrt staroindijske književnosti, v: *Slovenski jezik med slovanskimi jeziki. Slovenski slavistični kongres, Monošter/Szentgotthárd in Moravske Toplice, 30. september – 2. oktober 2021* (ur. Šekli, M., Rezoničnik, L.), Ljubljana 2021, str. 537–560.
- Repánšek, L., *Učbenik klasičnega sanskrta: glasoslovje, oblikoslovje, besedotvorje in elementi skladnje*, Ljubljana 2022, 2024 (2. izdaja).
- Repánšek, L., *Pesnitev o Nalu*, Ljubljana 2024 (v tisku).

Repanšek, L., Petek, N., Literarnoprevodne izmenjave z indijskimi jeziki, v *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda II: slovenska literatura v dialogu s tujino* (ur. Kocijančič Pokorn, N., Pisanski Peterlin, A., Mikolič, T., Grošel, R.), Ljubljana 2024, str. 717–729.

Škof, L., *Besede vedske Indije*. Ljubljana 2005.

Obraznava staroindijske književnosti pri pouku slovenščine v gimnaziji: stanje in perspektive

Ključne besede: staroindijska književnost, pouk slovenščine, gimnazija, učni načrt

Glavni cilj prispevka je podati strokovno utemeljene smernice za obravnavo staroindijske književnosti pri pouku slovenščine v gimnaziji. Sprva je podan natančen pregled deleža tega literarnega korpusa pri obdelavi svetovne književnosti v prvem letniku gimnazije od leta 1962 dalje, ki pomeni začetek prikaza glavnih literarnih presežkov staroindijske književnosti v srednješolskem učnem programu, do danes. Trenutno veljavni učni načrt iz leta 2008 predvideva obravnavo *Ved*, *Mahabharate*, *Ramajane* in Kalidasove drame *Šakuntala*, vse kot zgolj izbirna besedila. V vlogi strokovno podprtega izhodišča za snovalce prenovljenega učnega načrta, ki je trenutno v pripravi, prispevek utemeljuje, zakaj je vključitev staroindijske književnosti kot najboljšežnejšega svetovnega literarnega korpusa v spoznavanje svetovne književnosti neobhodno in kakšen je minimalni okvir, v katerem bi morala biti staroindijska književnost obravnavana (*Rgveda*, *Mahabharata*, Kalidasa, *Pančatantra*). Hkrati pa že naslavlja tudi bodoče pripravljavce učbenikov oziroma beril, ki bodo svetovno književnost pri pouku slovenščine obravnavali po smernicah novega učnega načrta, in sicer 1) s konkretizacijo besedil oziroma odlomkov besedil, ki so strokovno ocenjena in utemeljena kot najprimernejša za vključitev v berila, 2) z razdelkom, ki usmerja k vsem dostopnim virom o staroindijski književnosti, ter 3) z razdelkom, ki sežeto podaja vse dostopne prevode iz stare indijščine v slovenščino, iz katerih bo lahko snovalec učbenika/berila črpal zglede.

The Ancient Indian Literary Corpus in Slovene Secondary Education: Current State and Perspectives

Keywords: Ancient Indian literature, Slovene language instruction, secondary education, syllabus

The contribution aims to provide well-founded guidelines for the inclusion of Ancient Indian literature in Slovenian secondary education. First, a comprehensive overview is provided of the extent to which this literary corpus has been included in the discussion of world literature since 1962 (which coincides with the introduction of Ancient Indian literature into the syllabus), and assesses the current state, with the presently authoritative version of the syllabus valid since 2008 recommending non-obligatory inclusion of the *Vedas*, the *Mahābhārata*, the *Rāmāyaṇa*, and Kālidāsa's play *Śākuntalā*. The article therefore functions as a point of departure for the current professional board responsible for syllabus revision to draw upon, and as such tries to provide sufficient justification for mandatory integration of Ancient Indian literature in the discussion of world literature, offering a basic framework of peak literature that should, for purely objective reasons, be included in students' study companions (i.e., arguably, the *Rigveda*, the *Mahābhārata*, Kālidāsa's opus, and *Pañcatantra*). At the same time, it supplies the necessary tools for future authors of such companions that will need to follow the guidelines provided by the revised syllabus. It does this by: 1) offering concrete proposals for texts that are deemed to be the most representative and/or are guaranteed to provide a good insight into the individual works of literature, 2) listing all the available scholarly sources in Slovenian on Ancient Indian literature that can be drawn upon when compiling introductions and commentaries, and 3) assembling a list of all the relevant translations from Ancient Indo-Aryan into Slovenian from which the individual extracts can be harvested.

O avtorju

Luka Repanšek na Univerzi v Ljubljani predava indoevropsko primerjalno jezikoslovje in stare indoiranske jezike. Njegovo pedagoško in raziskovalno delo je usmerjeno v primerjalno indoevropsko slovnico, filologijo in zgodovinsko slovnico starih indoarijskih jezikov (klasični sanskrt, vedska stara indijščina, srednjeindijski prakrti), stare iranske jezike (avestijščina, stara perzijščina, srednja perzijščina), keltologijo, staro germanistiko, epigrafiko in onomastiko. Njegovi prevodi iz sanskrta poleg vedske himnike obsegajo izbrano liriko in epsko poezijo, pripovedno prozo ter staroindijsko dramatiko, ki jo vsakoletno tudi uprizarja v izvorniku s svojo gledališko skupino

Staroindijsko gledališče. Je urednik knjižnih zbirk *Studia Indogermanica Labacensia (instrumenta, disputationes)* in *Florilegium Indogermanicum*. Njegove znanstvene objave med drugim obsegajo dva visokošolska učbenika klasične in predklasične stare indijščine, in sicer *Učbenik klasičnega sanskrta: glasoslovje, oblikoslovje, besedotvorje in elementi skladnje* (2022, 2024²) ter dvojezično *Berilo vedske proze / Vedic Prose Reader* (2017), antološko zasnovano berilo *Razgledi po staroindijski književnosti* (v soavtorstvu, 2021), komentirane prevode rgvedske himnike *Izbor iz vedske himnike* (v sodelovanju s študenti sanskrta, 2019) ter monografijo *Keltska dediščina v toponimiji jugovzhodnega alpskega prostora* (2016).

E-naslov: luka.repansek@ff.uni-lj.si

About the author

Luka Repanšek is a lecturer in Indo-European comparative linguistics and ancient Indo-Iranian languages at the University of Ljubljana. Both his teaching and research activities are focused on Indo-European comparative grammar, the philology and historical grammar of Old Indo-Aryan languages (Classical Sanskrit, Vedic, Prakrits), Ancient Iranian languages (Avestan, Old Persian, Middle Persian), Old Celtic and Old Germanic languages, epigraphy, and onomastics. Beside ongoing translations of Vedic poetry, his translations from Sanskrit to Slovenian include selected lyric and epic poems, Sanskrit narrative literature, and Old Indic plays, which he stages yearly in the original with his *Sanskrit Theatre Group*. He is the editor of two book series: *Studia Indogermanica Labacensia (instrumenta, disputationes)* and *Florilegium Indogermanicum*. His publications include (among others) *The Handbook of Classical Sanskrit: Phonology, Morphology, Word Formation, and Elements of Syntax* (2022, 2024²), a bilingual grammar and reader of Vedic prose (*Berilo vedske proze / Vedic Prose Reader* 2017), an anthology of Old Indic literature (*Razgledi po staroindijski književnosti*, in co-authorship, 2021), a commented edition of a selection of Rigvedic hymns (*Izbor iz vedske himnike*, in co-authorship with students of Sanskrit, 2019), and a monograph (*Celtic legacy in the toponymy of South-Eastern Alps*).

Email: luka.repansek@ff.uni-lj.si